

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม กับการเรียนการสอนภาษาที่สอง

๒๕

ภัทรพร หิรัญภัทร์ *

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการรวบรวมเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในชั้นเรียนภาษาที่สอง ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองอย่างมีประสิทธิภาพในมุมมองของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมไว้ค่อนข้างท้ายของบทความอีกด้วย

Abstract

This article is a review of documents regarding intercultural communication and second language learning and teaching. The purpose of this article is to demonstrate the roles of intercultural communication in second language classes. The methods in which intercultural communication can be applied to effectively learn and teach a second language are also suggested at the end of this article.

บทนำ

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในชีวิตมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้ ถ่ายทอด ตลอดจนแสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ ทศนคติ รวมถึงความรู้สึกของตนเองอีกด้วย (Samovar and Porter, 2001: 16) อย่างไรก็ตาม การสื่อสารไม่ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จเสมอไป ปัญหาและความยุ่งยากต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสื่อสารนั้นเป็นผลมาจากภูมิหลัง ประสบการณ์ และการตีความที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม

ของแต่ละบุคคลนั่นเอง (Samovar and Porter, 2001: 244)

ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการสื่อสารกันอย่างแพร่หลาย เพื่อหาแนวทางที่จะลดความผิดพลาดและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตลอดจนเพิ่มความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของกันและกันในการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมได้เข้าไปมีบทบาทในทุกๆ แง่มุมของการสื่อสารของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินธุรกิจขององค์กรต่างๆ การสื่อสาร

*อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

มวลงน การเนื่องการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ จัดการศึกษาซึ่งทั้งผู้เรียนและผู้สอนจำเป็นจะต้องสื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

Osterloh (1988: 77) กล่าวว่าในด้านการ จัดการศึกษานั้น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมมีบทบาท เด่นชัดที่สุดในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สอง เนื่อง จากภาษาไม่ได้มีความสำคัญเพียงระบบเสียง คำ หรือ โครงสร้างของประโยคที่เป็นระบบเท่านั้น แต่ยังแทรกซึม ไปในทุกแห่งและทุกเมื่อที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กัน และ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งเรียนภาษาของ วัฒนธรรมอื่น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมก็จะเข้ามา มี บทบาทเสมอ Brown (2000: 177-178) ยังได้นำเสนอ ว่าเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของพฤติกรรมและ กระบวนการที่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของมนุษย์ จึงมี ความสำคัญเป็นอย่างมากในการเรียนภาษาที่สอง และ เนื่องจากภาษาและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกันและ กัน การเรียนรู้ภาษาที่สองจึงมีความหมายรวมไปถึงการ เรียนรู้ “วัฒนธรรมที่สอง” ด้วย

จากความสำคัญของการสื่อสารระหว่าง วัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาที่สองดังที่ได้กล่าว มาแล้วข้างต้น ผู้เขียนจึงได้รวบรวมข้อมูลจากตำราและ เอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสาร ระหว่างวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่ สอง ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพล ปัญหาที่พบ ตลอดจนแนว ทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองโดยนำความ รู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมมา ประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าข้อมูลที่นำเสนอต่อไปนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ เรียนการสอนภาษาต่างประเทศให้กับผู้เรียนชาวไทยและ การสอนภาษาไทยให้กับชาวต่างประเทศด้วย

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการ สอนภาษาที่สอง

การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมที่นอกเหนือไป จากภาษาและวัฒนธรรมแม่ของบุคคลหนึ่งๆ นั้น สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งโดยธรรมชาติและการเรียนรู้ใน

ชั้นเรียน ในบทความนี้ ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการ เรียนการสอนภาษาที่สองในบริบทที่เป็นชั้นเรียน เนื่อง จากการเรียนรู้ภาษาในลักษณะนี้ ผู้เรียนจะมีโอกาสได้รับ ข้อมูลทางภาษาที่เป็นระบบ มีความหลากหลาย ตลอด จนได้รับการแก้ไขการใช้ภาษาที่ผิดพลาดมากกว่าการ เรียนรู้โดยธรรมชาติ (Lightbown and Spada, 1993: 71-72) อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนภาษาที่สองในชั้นเรียนจะมี โอกาสใช้ภาษาน้อยกว่าผู้เรียนแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็น หน้าที่ของผู้สอนและสถานศึกษาที่จะต้องหาแนวทาง เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้มากที่สุด ตามที่ Samovar and Porter (2001: 198-199) ได้กล่าวไว้ว่าสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ จัดรูปแบบพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นสื่อในการ ถ่ายทอดประวัติศาสตร์และประเพณี และสอนความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการวาง รูปแบบในการศึกษา แม้ว่าสิ่งที่สอนจะมีเนื้อหาเดียวกัน แต่ละวัฒนธรรมก็ย่อมมีลักษณะการจัดการเรียนการ สอนที่แตกต่างกันออกไป Anderson and Powell (1991: 209-211) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ได้รับผลกระทบจากความ หลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อการจัดการศึกษาว่า มีทั้งสิ้น 9 ประการ ดังนี้

1. ระบบการศึกษา อาทิ การกำหนดสถานที่ เรียน เช่น ในชั้นเรียนหรือนอกสถานที่ การให้เอกสาร ประกอบการสอนหรือการจัดบันทึกคำบรรยายของผู้สอน เป็นต้น
2. ผู้สอน อาทิ ทักษะคิดที่มีต่อผู้สอน ซึ่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบที่มองว่าผู้ สอนที่มีความน่าเชื่อถือจะต้องมีอายุมากกว่าผู้เรียน (Postfigurative Learning Paradigm) และแบบที่ สามารถยอมรับผู้สอนที่มีอายุน้อยกว่าผู้เรียนได้หากมี ความรู้ความสามารถเพียงพอ (Cofigurative Learning Paradigm) เป็นต้น
3. กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนสามารถโต้แย้งผู้สอนได้ หรือต้องรับฟังเพียง อย่างเดียว

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น ในโรงเรียนของนิคมชาวอิสราเอล ครูกับนักเรียนจะมีความสัมพันธ์กันแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยนักเรียนสามารถเรียกชื่อต้นของครูผู้สอนได้ ในขณะที่โรงเรียนในอดีตสหภาพโซเวียตนั้น นักเรียนจะต้องลุกขึ้นยืนทุกครั้งที่ครูเข้ามาในห้องเรียนหรือเมื่อถูกถามคำถาม และจะต้องฟังการบรรยายโดยประสานมือไว้ข้างหน้าอีกด้วย

5. แบบแผนการปฏิบัติในชั้นเรียน หรือรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กันในการเรียนการสอน เช่น ภาษาที่ใช้ นอกจากนี้ ปัจจัยดังกล่าวยังถูกแสดงออกมาในกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน เช่น ชั้นเรียนในประเทศที่นับถือพุทธศาสนาจะมีความเงียบมากกว่าชั้นเรียนของประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนักปราชญ์ชาวกรีก เช่น โสเครตีส ซึ่งเชื่อว่าผู้สอนกับผู้เรียนจำเป็นต้องโต้เถียงกันด้วยเหตุผลเพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ที่ต้องการ

6. การประเมินการเรียนรู้ เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการประเมินความรู้ของนักเรียนโดยการสอบ SAT ส่วนในประเทศอิหร่านจะประเมินโดยพิจารณาจากภาษาอารบิกและความเข้าใจของผู้เรียนในคัมภีร์โคหร่าน

7. ค่านิยมที่มีต่อการศึกษา เช่น ชาวญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากอัตราการแข่งขันในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่สูงมาก

8. ค่านิยมที่มีต่อเวลาและการใช้เวลา เช่น ความตรงต่อเวลา สัดส่วนการใช้เวลาในการสอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

9. ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้วจนภาษา อาทิ ในประเทศตะวันตก ผู้เรียนจะแสดงว่าตนเองกำลังตั้งใจฟังผู้สอนโดยการมองตาผู้สอน ในขณะที่ประเทศตะวันออกหลายประเทศถือว่าการมองตาเป็นการท้าทายและไม่ให้ความเคารพผู้สอน หรือความแตกต่างในด้านพฤติกรรมการสัมผัสของผู้เรียนกับผู้สอน เช่น ผู้เรียนชาวจีนจะถือว่าการสัมผัสครูอาจารย์เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่การทักทายด้วยการกอดและ

หอมแก้มของครูกับนักเรียนในประเทศอิตาลีถือเป็นเรื่องปกติ เป็นต้น

นอกจากนี้ ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การเรียนการสอนภาษาในทุกๆ วัฒนธรรมจะมุ่งเน้นไปที่ภาษาประจำชาติหรือวัฒนธรรมของตนเองเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงค่านิยมที่ดี ตลอดจนความคิดที่มองตนเองเป็นศูนย์กลางของเจ้าของภาษาและลดความสำคัญของวัฒนธรรมอื่นเสมอ นอกจากนี้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สอง ยังประกอบไปด้วยความแตกต่างด้านการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของผู้เรียน บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนว่าฝ่ายใดจะมีบทบาทมากกว่ากัน ความกระตือรือร้นของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน อำนาจของผู้สอน รวมไปถึงการใช้แบบเรียนเอกสาร หรืออุปกรณ์ประกอบการสอนอีกด้วย (Samovar and Porter, 2001: 199-200)

ความแตกต่างในการจัดการศึกษาที่ปรากฏในแต่ละวัฒนธรรมยังอาจมีสาเหตุจากสภาพสังคมด้วย เช่น เนื้อหาของภาษาที่ใช้ในการสอนภาษาที่สองในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่แล้วมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ของภาษาและการเกิดรูปแบบทางภาษาใหม่ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้น ทศนคติที่มีต่อเนื้อหาของภาษายังแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมอีกด้วย กล่าวคือ ในบางประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศแถบซีกโลกตะวันออกและแอฟริกา มักจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเป็นจริง เช่น ปรัชญา ศาสนา และความน่าเชื่อถือของผู้เขียน เมื่อผู้เรียนจากประเทศเหล่านี้ต้องเรียนภาษาของประเทศตะวันตก ซึ่งเนื้อหาของภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนอาจมีเนื้อหาเกี่ยวกับทางโลกเป็นส่วนใหญ่ หรือในบางกรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ภาษาขึ้นได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องทำความเข้าใจกับผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Osterloh, 1988: 77-80)

Stevens (1987: 174-176) กล่าวว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านระบบกลไกพื้นฐานและค่านิยมโดยใช้ภาษานั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการสื่อสาร และอาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษาที่สอง 6 ประการ ได้แก่

1. ปรัชญาและศาสนา ประกอบด้วยความคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และพระเจ้า มุมมองที่มีต่อชีวิตและความตาย จริยธรรม ศีลธรรม

2. ทศนคติที่มีต่อธรรมชาติ อาจมีทัศนคติว่ามนุษย์ควบคุมธรรมชาติ หรือธรรมชาติมีอิทธิพลต่อมนุษย์ เป็นต้น

3. ความคิดเกี่ยวกับรัฐบาลและการปกครอง กล่าวคือ ในวัฒนธรรมนั้นๆ มองว่าสถาบันทางสังคมที่มีอำนาจมากที่สุดคือสถาบันใด อาทิ กษัตริย์ ระบบวรรณะ เป็นต้น

4. ความคิดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์

5. วรรณกรรม ในแต่ละวัฒนธรรมจะมีการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในบางวัฒนธรรมมีเพียงวรรณกรรมมุขปาฐะ หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น

6. ความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับสังคม เป็นความเชื่อที่มีที่มาจากเรื่องเล่าต่างๆ เช่น การสร้างโลก ต้นกำเนิดของมนุษย์ การอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นต้น

Brown (2000: 178-181) ได้กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนภาษาที่สองไว้ 2 ประการ คือ ทัศนคติตายตัว (Stereotype) และทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติตายตัวจะนำไปสู่การเพิ่มหรือลดคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ส่วนทัศนคตินั้นเป็นสิ่งที่เราพัฒนามาจากทัศนคติของบุคคลแวดล้อมเพื่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่น ตลอดจนวัฒนธรรมของตน ทัศนคติในทางลบซึ่งเป็นผลมาจากการมองตนเองเป็นศูนย์กลางและความรู้ที่ไม่เพียงพอจะลดแรงจูงใจในการเรียน ปัจจัยทั้ง 2 ประการ

นี้ยังมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองอีกด้วย

Stevens (1987: 170-172) กล่าวว่า การที่ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองอาจเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจวัฒนธรรมของภาษานั้น เท่าๆ กับหรือมากกว่าความไม่เข้าใจในตัวเอง และได้ยกตัวอย่างประเด็นต่างๆ ที่อาจเป็นปัญหาต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในชั้นเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองไว้ว่า อาจมีสาเหตุมาจากการที่ในวัฒนธรรมเดิมของผู้เรียนไม่มีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาก่อน ในวัฒนธรรมของผู้เรียนไม่มีการให้ความเคารพหรือยอมรับต่อการให้เหตุผลผ่านทางภาษา เช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ การที่ผู้เรียนมองว่าคตินิยมมีความสำคัญมากกว่าข้อเท็จจริง หรือเมื่อพฤติกรรมส่วนบุคคลเข้ามามีบทบาทในการเรียนภาษา เช่น ในการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมนั้น ทุกสังคมก็จะมีกฎหรือบรรทัดฐานที่เป็นแบบฉบับของตนเกี่ยวกับระดับความดังของเสียง การเปลี่ยนผลัดการพูด การพูดพร้อมกัน การสบตา การแสดงออกทางสีหน้า และกิริยาท่าทาง เป็นต้น

Osterloh (1988: 80-81) กล่าวว่าความคิดที่มีต่อตนเองที่แตกต่างกันก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งต่อการเรียนภาษาที่สอง เช่น ผู้เรียนที่มาจากวัฒนธรรมที่มีแนวคิดปัจเจกนิยม (Individualism) อาจรู้สึกอึดอัดที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนหรือผู้เรียนคนอื่นๆ และผู้เรียนที่มีแนวคิดแบบรวมกลุ่ม (Collectivism) มักจะไม่แสดงความไม่พอใจออกมาโดยใช้คำพูด ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นในชั้นเรียนได้ นอกจากนี้ Osterloh (1988: 82) ยังได้นำเสนอเพิ่มเติมว่า ลักษณะภาษาที่แตกต่างกันก็อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองได้ด้วย เช่น ภาษาตะวันตกจะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าภาษาตะวันออก ทั้งนี้ เนื่องจากอิทธิพลของนักปราชญ์ชาวกรีกโบราณ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนชาวตะวันออกเกิดความสับสนได้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการเรียนภาษาและวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กันไปอย่าง

ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ บรรทัดฐานและรูปแบบทางวัฒนธรรมของภาษาที่ตนเรียนด้วย อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเรียนรู้ วัฒนธรรมที่สอง (Acculturation) นั้น อาจเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) ซึ่งเป็นความรู้สึกในทางลบ เช่น โกรธ อาย หรือโศกเศร้า ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนเอง (Brown, 2000: 183) และ การกระแทกทางวัฒนธรรม (Culture Bump) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม เพียงแต่การกระแทกทางวัฒนธรรมจะเกิดในระยะเวลาที่สั้นกว่าเท่านั้น แม้ว่า จะส่งผลเป็นระยะเวลานานเท่าๆ กับหรือมากกว่าความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมก็ตาม (Archer, 1988: 171)

Stevens (1987: 173) ยังได้นำเสนอไว้ว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ภาษาที่สองในระดับที่แตกต่างกันออกไป การที่ความแตกต่างดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการเรียนในระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. ผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีสภาวะทางจิตใจที่ต่างกันจะสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้แตกต่างกัน นอกจากนี้ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนแต่ละคนก็ไม่เท่ากันอีกด้วย
 2. ผู้สอน ในที่นี้ รวมไปถึงผู้มีหน้าที่ออกแบบหลักสูตร เขียนตำรา และออกข้อสอบด้วย ผู้สอนแต่ละคนจะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในการสอนภาษาที่สองไม่เท่ากัน
 3. ภาพรวมของวัตถุประสงค์ของการศึกษา จะมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ในบางประเทศอาจแยกภาษาอังกฤษแบบอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันออกจากกันในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น
- จะเห็นได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนการสอนภาษาที่สอง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทั้งผู้เรียนและผู้สอนในการเชื่อมภาษาเข้ากับวัฒนธรรม

ทำความเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างเหล่านี้ เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาที่สองประสบความสำเร็จมากที่สุด

การประยุกต์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาที่สอง

ความแตกต่างในด้านกระบวนการเรียนการสอน เช่น การฟังบรรยายกับการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน การเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนแบบแข่งขัน หรือการใช้แบบเรียนกับการท่องปากเปล่า ล้วนมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมที่ต่างกันทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้สอนจึงมีหน้าที่ในการสนใจศึกษาวัฒนธรรม เพราะหากผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ก็เท่ากับว่าการสอนภาษาที่สองเป็นเพียงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ไม่มีความหมาย หรือมีความหมายที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงซึ่งเกิดจากการคาดเดาเอาเองของผู้เรียนเท่านั้น (Brooks, 1988: 123)

Hughes (1988: 162) กล่าวว่า การวิเคราะห์วัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรม อาทิ พฤติกรรม พิธีการ ปฏิบัติ และนามธรรม อันได้แก่ความเชื่อและทัศนคติ นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างสูงในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมทุกวัฒนธรรม โดยมีตัวแบบซึ่งเป็นวิธีการสำหรับใช้ในการวิเคราะห์วัฒนธรรม ดังนี้

1. ตัวแบบ "คำถามสำคัญ (Key Question)" เป็นการตั้งคำถามเพื่อให้สามารถศึกษาวัฒนธรรมได้อย่างมีระบบมากขึ้น โดยให้ผู้เรียนตั้งคำถามถามตัวเองเกี่ยวกับสังคมของตน เพื่อทราบถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและแนวคิดทางด้านมนุษยวิทยาเบื้องต้น โดยวิธีการนี้ ผู้เรียนจะมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกชั้นเรียน ตัวอย่างของการตั้งคำถามในลักษณะนี้ เช่น "คุณรู้สึกอย่างไรกับครอบครัวของคุณ" "คุณปฏิบัติตนกับคนแปลกหน้าอย่างไร" เป็นต้น
2. ตัวแบบ "แฉ่มุมทั้งเจ็ด (Seven Facets)" ถือว่าหน่วยใดๆ ก็ตามของวัฒนธรรมสามารถจำแนกได้ 7 ประเภท คือ รูปแบบของกิจกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่

แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ความเหมาะสมของกิจกรรมนั้นภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ผู้กระทำกิจกรรมนั้นๆ ผู้รับผลจากกิจกรรม สื่อกลางระหว่างผู้กระทำกับ ผู้รับผลการกระทำ จุดประสงค์ของกิจกรรม และผลลัพธ์ของกิจกรรมนั้นๆ

3. ตัวแบบ “ระบบสารเบื้องต้น 10 ประการ (Ten Primary Message Systems)” ประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ การรวมกลุ่ม การดำรงชีพ เพศ อาณาเขต เฉพาะตัว เวลา การเรียนรู้ การละเล่น การป้องกันตัว และการค้นหา องค์ประกอบทั้ง 10 ประการนี้แสดงถึงวิวัฒนาการของวัฒนธรรม และสามารถนำมาใช้ในการสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรม (Map of Culture) ของผู้สอนภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 วัฒนธรรม

4. ตัวแบบของเทย์เลอร์และโซเรนสัน (Taylor and Sorenson's Model) ตัวแบบนี้จะวิเคราะห์ได้ทีละหน่วยวัฒนธรรมแต่ผู้เรียนจะมีความเข้าใจในภาพรวมในท้ายที่สุด โดยสิ่งที่นำมาวิเคราะห์ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ องค์การทางสังคม องค์การทางการเมือง ปรัชญา ศาสนา สุขทรียภาพ และการศึกษา

5. ตัวแบบ “ฉุกเฉิน (Emergent Model)” พิจารณาความรู้สึกรู้สึก ความเชื่อ และกระบวนการทางความคิดของสมาชิกของวัฒนธรรมเป้าหมาย ตัวแบบนี้ถือว่าองค์การทางสังคมมีด้วยกัน 4 ระดับ คือ บุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคม รูปแบบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยหน่วยทางวัฒนธรรมมี 3 หน่วย คือ ค่านิยม พฤติกรรม และการมองโลก

นอกจากการทำความเข้าใจวัฒนธรรมโดยใช้ตัวแบบต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การเปรียบเทียบวัฒนธรรม ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนภาษาเข้าใจปัญหาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ดีขึ้น Lado (1988: 55-62) กล่าวถึงการเปรียบเทียบวัฒนธรรมว่า ปัญหาในการเรียนรู้วัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อทั้ง 2 วัฒนธรรมมีการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน โดยเราจะต้องพิจารณาใน 3 ประเด็น

คือ รูปแบบ ความหมาย และ บริบทการเกิดพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การสูั้วกระติ่งในสเปน มีรูปแบบคือ มนุษย์ต่อสู้กับวัว ความหมายถือเป็นกีฬา และเกิดในเวลาและสถานที่ที่จำเพาะเจาะจง แต่พฤติกรรมเดียวกันนี้ในชาวอเมริกันอาจเห็นว่าเป็นการทรมานสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้คำจำกัดความของคำว่า “ทรมาน” ยังมีความหมายแตกต่างกันออกไป จากตัวอย่างข้างต้น แม้ว่าในภาษาสเปนจะมีคำศัพท์ว่า “ทรมาน” แต่ศัพท์ดังกล่าวไม่ได้หมายรวมถึงการทรมานสัตว์ หลักฐานทางภาษาที่ปรากฏสำหรับข้อสรุปดังกล่าว คือ ภาษาสเปนมีการใช้คำเรียกอวัยวะแยกกันสำหรับคนและสัตว์ แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มองสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับตนเอง ในขณะที่ในภาษาอังกฤษ คำเรียกอวัยวะของคนและสัตว์จะเป็นคำเดียวกัน จึงทำให้ผู้ที่พูดภาษาอังกฤษรู้สึกที่สัตว์มีอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับตนเอง เป็นต้น การเปรียบเทียบวัฒนธรรมนี้ สามารถใช้วิธีที่เรียกว่า การเทียบความต่างอย่างต่ำที่สุด (Minimal Contrast) คือ เปรียบเทียบพฤติกรรมหนึ่งกับอีกพฤติกรรมหนึ่งที่มีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เช่น ในขณะที่ชาวอเมริกันมองว่าการสูั้วกระติ่งเป็นการทรมานสัตว์ แต่ก็เห็นว่าการตกปลาเป็นกีฬา ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าปลาเป็นสัตว์ที่มีอวัยวะแตกต่างจากมนุษย์ ชาวอเมริกันจึงไม่รู้สึกว่าปลาเป็นพวกเดียวกับตนนั่นเอง

นอกจากนี้ ในการเปรียบเทียบวัฒนธรรม เรายังจำเป็นต้องนำความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิดมาพิจารณาด้วย เนื่องจากสัญลักษณ์ทางภาษาเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจดจำเหตุการณ์และเรียกสิ่งเหล่านั้นกลับมาในภายหลัง จนอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือการผสมผสานกันระหว่างภาษาและความคิด รูปแบบความคิดและวัฒนธรรมของมนุษย์ได้ถูกแสดงออกผ่านทางภาษา เช่น คำเรียกสี สีลาการใช้ภาษา เป็นต้น (Brown, 2000: 196)

Heath and Bryant (2000: 276) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเปรียบเทียบวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่มีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมว่า เมื่อวัฒนธรรมที่แตก

ต่างกันถูกนำมาเปรียบเทียบในเชิงบวก จะช่วยลดความไม่แน่ใจในการสื่อสาร ทำให้บุคคลมีทัศนคติในเชิงบวก ยินดีที่จะเรียนรู้และสื่อสารกับสมาชิกจากวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย

Samovar and Porter (2001: 204-216) นำเสนอว่าการเรียนการสอนภาษาที่สองในปัจจุบันได้พัฒนาขึ้นโดยมีการสอนให้ผู้เรียนยอมรับความหลากหลาย และค่านิยมของวัฒนธรรมของภาษาที่เรียนไปพร้อมๆ กันด้วย สิ่งที่ต้องพิจารณาในการสอนภาษาข้ามวัฒนธรรมมี 3 ประเด็น ได้แก่

1. รูปแบบในการเรียน (Learning Style) หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนใช้เพื่อรับรู้และประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากการเรียน รูปแบบในการเรียนของผู้เรียนแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องปรับตามวัฒนธรรมของผู้เรียนดังนี้

1.1 รูปแบบการรับรู้ (Cognitive Style) เช่น ผู้เรียนชอบทำงานคนเดียวหรือทำงานร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ วิธีการเรียนแบบร่วมมือหรือเรียนแบบแข่งขัน วิธีการเรียนแบบลองผิดลองถูกหรือเรียนแบบทำตามผู้สอน และการมีความอดทนต่อความคลุมเครือ (Tolerance of Ambiguity) หรือไม่ เป็นต้น

1.2 รูปแบบการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ เช่น ผู้เรียนสื่อสารแบบตรงหรือแบบอ้อม เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การใช้วัจนภาษา การเรียนแบบเป็นอิสระหรือแบบอิงกลุ่ม (Independent Versus Independent Learning) การเรียนแบบมีส่วนร่วมหรือแบบฟังผู้สอน เป็นต้น

1.3 รูปแบบการสร้างแรงจูงใจ เช่น การสร้างแรงจูงใจจากภายใน (Intrinsic Motivation) หรือภายนอก (Extrinsic Motivation) การเรียนตามที่ได้รับมอบหมายหรือเรียนตามความสนใจของตนเอง เป็นต้น

2. ความแตกต่างทางภาษา ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านภาษานี้จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ช้า ผู้สอนอาจแก้ปัญหาโดยการปรับวิธีการสอนของตนเอง ทั้งในด้านคำศัพท์และบริบทจนกลายเป็นกิจวัตร

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกภาษาเพิ่มเติมกับเจ้าของภาษา มอบหมายกิจกรรมหรือการบ้านตามระดับความสามารถของผู้เรียน และพยายามมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน

3. เพศ กล่าวคือ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง ส่วนมากจะมีพื้นฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา และส่งผลให้ประชากรหญิงและชายในวัฒนธรรมนั้นๆ ได้รับโอกาสในการศึกษาไม่เท่ากันโดยปกติ ในชั้นเรียนภาษาที่สอง ผู้เรียนเพศหญิงจะมีความมั่นใจ การตอบสนองทางวัจนภาษา และกล้าลองผิดลองถูกน้อยกว่าผู้เรียนเพศชาย นอกจากนี้ เมื่อใช้ภาษาผิดพลาดก็ยังมีแนวโน้มที่จะมองว่าเป็นความผิดของตนเองมากกว่าผู้เรียนเพศชายอีกด้วย ผู้สอนอาจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการแยกผู้เรียนทั้งสองเพศออกจากกันในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อลดความวิตกกังวล หรือพยายามชมเชยและให้กำลังใจผู้เรียนเพศหญิงเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน

Hofstede (1986, cited in Brown, 2000: 189-191) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่จะต้องนำมาพิจารณาในการสอนวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายไว้ 4 ประการ ได้แก่ ความคิดปัจเจกนิยม ระยะห่างของอำนาจ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance) และประการสุดท้ายคือเพศ ซึ่งเหมือนกับแนวคิดของ Samovar and Porter (2001) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการเรียนภาษาที่สองนั้น ผู้เรียนอาจเกิดความรู้สึกแปลกแยกจากทั้งวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน และสามารถใช้กลวิธีต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมได้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอ่าน การชมภาพยนตร์ การเล่นเกม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนซึมซับวัฒนธรรมเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

ในด้านบทบาทของครูผู้สอนภาษานั้น Brooks (1988: 123-128) ได้นำเสนอไว้ว่า ผู้สอนที่ประสบความสำเร็จในการสอนภาษาที่สองมักจะเริ่มต้นบทเรียนโดยการให้ผู้เรียนอภิปรายหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น

การทักทาย การกล่าวอำลา การแสดงความสุภาพ งานเทศกาล วรรณกรรม วันหยุด ดนตรี สัตว์เลี้ยง การนัดหมาย กีฬา งานอดิเรก เป็นต้น

นอกจากวิธีการสอนวัฒนธรรมแบบง่าย ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น Dunnett, Dubin and Lezberg (1988: 148-149) เสนอทรรศนะว่าผู้สอนจะต้องเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาษาก่อน นั่นคือ ภาษาไม่สามารถนำมาแปลแบบคำต่อคำได้ น้ำเสียงและท่าทางที่ใช้ในการพูดมีความหมายเสมอ โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันทำหน้าที่อธิบายสิ่งที่แตกต่างกันออกไป คำหรือหัวข้อใดเป็นเรื่องต้องห้ามในภาษา และการใช้คำเรียกขานในภาษานั้นๆ จากนั้นฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน เช่น ความเข้าใจผิดระหว่างเจ้าของภาษากับผู้เรียนภาษานั้นๆ เป็นภาษาที่สอง โดยให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ เปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนกับวัฒนธรรมของภาษาที่เรียน และมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวัน เป็นต้น

Samovar and Porter (2001: 217) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าครูผู้สอนภาษาที่สองในชั้นเรียนหลายวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนนำมาสอนเสมอ โดยจะต้องประเมินความเหมาะสมของเรื่องนั้นๆ ด้วยความซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา นอกจากนี้ ผู้สอนควรทราบพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียนให้มากที่สุด เปิดเผย เห็นอกเห็นใจ และรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ตลอดจนควรมีการประเมินระดับการเรียนรู้วัฒนธรรมเป้าหมายของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอด้วย

ตัวอย่างที่น่าสนใจของการคำนึงถึงสิ่งที่สอนของผู้สอนภาษาที่สองนั้นได้รับการนำเสนอไว้โดย Burke, Crowley, and Girvin (2001: 485) ว่า การที่จะสอนภาษา (Variety) ใดนั้น ผู้สอนจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนด้วย เช่น ทัศนคติที่มีต่อภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ หรือภาษาอังกฤษถิ่นอื่นๆ อาจมีผลต่อผู้เรียนบางกลุ่ม เช่น ผู้เรียนชาวอินเดียอาจไม่ต้องการเรียนภาษาอังกฤษแบบอเมริกันเท่ากับภาษา

อังกฤษแบบอังกฤษ เป็นต้น

Hughes (1988: 167-168) ได้นำเสนอตัวอย่างของวิธีการที่ผู้สอนควรใช้ในการสอนวัฒนธรรมไว้ 8 วิธี ได้แก่

1. วิธีการเปรียบเทียบ (Comparison Method) เป็นการให้ผู้เรียนอภิปรายเปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย

2. ตัวซึมซับวัฒนธรรม (Culture Assimilators) หมายถึง ผู้สอนอธิบายสถานการณ์ที่การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมประสบความล้มเหลว แล้วให้ผู้เรียนหาสาเหตุของความเข้าใจผิดนั้น

3. การเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างย่อ (Culture Capsule) มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีตัวซึมซับวัฒนธรรม แต่มีภาพประกอบ

4. ละคร (Drama) หมายถึง การแสดงบทบาทสมมติในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และอธิบายการสื่อสารครั้งนั้นๆ เมื่อแสดงจบ

5. การตอบสนองทางร่างกาย (Total Physical Response/Audiomotor Unit) กล่าวคือ ให้ผู้เรียนฟังคำสั่งที่เรียงตามลำดับ เพื่อให้แสดงประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมแม่และวัฒนธรรมเป้าหมายออกมา

6. การใช้หนังสือพิมพ์ ในการนี้ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเปรียบเทียบลักษณะบางประการของหนังสือพิมพ์ในภาษาเป้าหมายและหนังสือพิมพ์ในภาษาของผู้เรียน เช่น พาดหัวข่าว โฆษณา บทบรรณาธิการ การ์ตูน เป็นต้น

7. การใช้สื่ออื่นๆ เช่น ภาพยนตร์

8. เกาะวัฒนธรรม (Culture Island) เช่น การจัดป้ายนิเทศภาพโปสเตอร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

การสอนเกี่ยวกับพจนานุกรม (Conversational Routine) หรือรูปภาษาที่ใช้เป็นประจำในสถานการณ์การสนทนา เช่น How do you do? และ Good bye ก็เป็นกลวิธีอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาที่

สองในสถานการณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม Richards and Sukkiwat (1985: 129-134) กล่าวว่า ในการเรียนการสอนภาษาที่สองนั้น ผู้เรียนอาจเรียนรู้พจนานุกรมและการใช้พจนานุกรมในสถานการณ์อย่างเหมาะสมก่อนที่จะรู้หน้าที่ของพจนานุกรมนั้นๆ โดยผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจกับผู้เรียนว่าพจนานุกรมในวัฒนธรรมของภาษาแม่กับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายมีรูปแบบและหน้าที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างนั้นอาจเกิดได้หลายรูปแบบ อาทิ พจนานุกรมเดียวกันใช้ในสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น การตอบรับคำชมในภาษาไทยซึ่งมักจะลดคุณค่าของสิ่งที่ได้รับการชม และภาษาอังกฤษซึ่งมักจะตอบรับการชมนั้น พจนานุกรมเดียวกันมีหน้าที่ต่างกัน เช่น ชาวญี่ปุ่นจะรู้สึกว่าการพูดขอบคุณเป็นการแสดงความจริงใจที่ไม่เพียงพอ จึงมักจะต่อด้วยการขอโทษ หรือการใช้พจนานุกรมที่ถูกต้องในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น ผู้พูดที่เป็นผู้ใหญ่ไม่ควรพูดว่า "Nice to meet you." ในสถานการณ์ที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักกับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า เป็นต้น

Brown (2000: 201-203) กล่าวว่า ครูผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของตนเองได้ตลอดเวลา ผู้สอนควรผสมผสานวิธีการและการปฏิบัติจริงเข้าด้วยกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการตรวจสอบว่าวิธีสอนที่ใช้เหมาะสมตามมุมมองของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมหรือไม่นั้น มีเกณฑ์ที่ใช้ทดสอบ 8 ประการ คือ

1. แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของค่านิยมและระบบความเชื่อในวัฒนธรรมของผู้เรียน
2. ไม่มีทัศนคติตายตัว
3. ไม่มีการลดคุณค่าของภาษาแม่ของผู้เรียน
4. ยอมรับว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน
5. หากผู้เรียนจำเป็นต้องปฏิบัติตนออกนอกขอบเขตของวัฒนธรรมแม่ วิธีการนั้นๆ จะต้องดำเนินไปอย่างชาญฉลาดและเข้าใจ

6. มองเห็นความสำคัญของบทบาทของทั้งเพศชายและเพศหญิงในวัฒนธรรมนั้นๆ

7. เชื่อมองค์ประกอบทางภาษา อาทิ คำศัพท์ ไวยากรณ์ สัมพันธสาร เข้ากับวิธีการคิดและการแสดงออกถึงความรู้สึกในวัฒนธรรมนั้นๆ

8. เป็นวิธีการที่กระตุ้นประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ทั้งในวัฒนธรรมแม่และวัฒนธรรมเป้าหมาย

นอกเหนือไปจากบทบาทของผู้สอนและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนแล้ว อุปกรณ์ประกอบการสอนก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการสอนวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสอนภาษาที่สอง หนังสือเรียนภาษาในปัจจุบันส่วนมากยังแฝงอคติทางวัฒนธรรม และมองภาษาเพียงด้านเดียว คือมุมมองของผู้แต่ง ซึ่งมักจะเป็นเจ้าของภาษาเท่านั้น ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องนำหนังสือเรียนที่มีเพียงมุมมองเดียวมาสอนในลักษณะหลายมุมมองให้ได้ โดยจะต้องแยกลักษณะนิสัยที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น แนวคิดปัจเจกนิยม ออกจากสิ่งอื่นๆ ที่มีความเด่นชัดน้อยกว่า แล้วประเมินว่าภาษาที่ใช้ในหนังสือเรียนเล่มนั้นๆ สะท้อนแง่มุมเล็กๆ ของวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายออกมาอย่างน้อยเพียงใด โดยสามารถพิจารณาได้จากหลายประเด็น เช่น พฤติกรรมของตัวละครในหนังสือเรียน เป็นต้น (Dunnett, Dubin and Lezberg, 1988: 149-156)

ในส่วนของผู้เรียนนั้น Tarone and Yule (1987: 51-53) ได้นำเสนอไว้ว่า ในชั้นเรียนภาษาที่สองที่ผู้สอนและผู้เรียนมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ผู้เรียนอาจใช้กลวิธีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อแก้ไขตลอดจนป้องกันไม่ให้เกิดความล้มเหลวในการสื่อสาร เช่น หลีกเลี่ยงไม่พูดถึงหัวข้อ หรือเรื่องที่ผู้เรียนไม่สามารถสื่อสารในภาษาเป้าหมายได้ การถอดความภาษา (Paraphrase) การยืมคำจากภาษาของตนเอง ชักถามเจ้าของภาษาถึงการให้ภาษาที่ถูกต้องในสถานการณ์ต่างๆ หรือการใช้ท่าทางประกอบในการสื่อสาร เป็นต้น

การเรียนการสอนภาษาที่สองจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในท้ายที่สุดได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนทุกฝ่าย และทุกองค์ประกอบของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ผู้สอน ผู้เรียน กลวิธีการสื่อสาร ตลอดจนอุปกรณ์ประกอบการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมที่สองและสามารถใช้ได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์ต่างๆ

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาที่สองในมุมมองของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

Dunnett, Dubin and Lezberg (1988: 157-160) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาวิธีการเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนภาษา ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรจะต้องเชื้อต่อการสอนและผสมผสานวัฒนธรรมเข้ากับตัวภาษา ทั้งผู้สร้างหลักสูตรและครูผู้สอนต้องไม่มองว่าการสอนวัฒนธรรมเป็นการแทรกแซงทักษะภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายจะต้องมีความสำคัญ และสัดส่วนที่เท่าเทียมกับกิจกรรมอื่นๆ ในหลักสูตร
2. ผู้ประสานงานหลักสูตร มีหน้าที่เชื่อมวัฒนธรรมเข้ากับกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสม โดยจะต้องมีการควบคุมศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาที่ใช้
3. ครูผู้สอนภาษาควรได้รับการฝึกอบรมให้สามารถสอนให้ผู้เรียนใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ และให้ผู้เรียนรักษาวรรณกรรมของตนเองไว้ด้วย
4. ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษา
5. องค์การที่เกี่ยวข้องควรช่วยเหลือให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์จริงโดยได้อยู่ใน

วัฒนธรรมของภาษาที่ตนเรียน เช่น การให้ทุนการศึกษา การไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

Samovar and Porter (2001: 218-219) ยังได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองในอนาคตไว้ว่า เทคโนโลยี อาทิ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต จะช่วยลดความแตกต่างในด้านรูปแบบการเรียนรู้ น่าจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น นอกจากนี้ เทคโนโลยียังจะทำให้ผู้สอนมีทางเลือกและวิธีการสอนเพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลสามารถเรียนรู้ได้ และยกระดับประสิทธิภาพของการศึกษาวัฒนธรรมเป้าหมายได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองนั้น ผู้สอนจะต้องสอดแทรกวัฒนธรรมเข้าไปในเนื้อหาทางภาษาอย่างกลมกลืน เนื่องจากทั้งภาษาและวัฒนธรรมเป็นหน่วยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมก็ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญ ในอันที่จะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนกับภาษาและวัฒนธรรมเป้าหมาย นอกจากนี้ การเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมที่สองยังคงควรเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทั้งผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานหรือองค์กรการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนอีกด้วย โดยการประสานงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการเรียนรู้ภาษาในที่สุด



- Anderson, Janis F. and Robert Powell. 1991. "Intercultural communication and the classroom." In Samovar, Larry A. and Richard E. Porter, eds., **Intercultural Communication: A Reader**. Belmont, California: Wardworth.
- Archer, Carol M. 1988. "Culture bump and beyond." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Brooks, Nelson. 1988. "Culture in classroom." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Brown, Douglas H. 2000. **Principles of Language Learning and Teaching**. New York: Longman.
- Burke, Lucy, Crowley, Tony and Alan Girvin. 2001. **The Routledge Language and Cultural Theory Reader**. New York: Routledge.
- Dunnett, Stephen C., Dubin, Fraida and Amy Lezberg. 1988. "English language teaching from an intercultural perspective." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Heath, Robert L. and Jennings Bryant. 2000. **Human Communication Theory and Research: Concepts, Context, and Challenges**. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Inc.
- Hofstede, Geert. 1986. "Cultural differences in teaching and learning." **Intercultural Journal of Intercultural Relations** 10(3):301-320.
- Hughes, George H. 1988. "An argument for culture analysis in the second language classroom." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Lado, Robert. 1988. "How to compare two cultures." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Lightbown, Pasty M. and Nina Spada. 1995. **How Languages Learned**. Hong Kong: Oxford University Press.
- Osterloh, Karl-Heinz. 1988. "Intercultural differences and communicative approaches to foreign language teaching in third world." In Joyce M. Valdes, ed., **Culture Bound: Bridging the Culture Gap in Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Richards, Jack C. and Mayuri Sukwiwat. "Cross-cultural aspects of conversational competence." In Jack C. Richards, ed., **The Context of Language Teaching**. New York: Cambridge University Press.
- Samovar, Larry A. and Richard E. Porter. 2001. **Communication Between Cultures**. California: Wardworth.
- Strevens, Peter. 1987. "Cultural barriers to language learning." In Larry E. Smith, ed., **Discourse Cultures: Strategies in World Englishes**. New York: Prentice Hall.
- Tarone, Elaine and George Yule. 1987. "Communication strategies in east-west interactions." In Larry E. Smith, ed., **Discourse Cultures: Strategies in World Englishes**. New York: Prentice Hall.